

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА**

Кафедра історії України, археології та краєзнавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

А.М. Острянюк

«31» серпня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МУЗЕЙНА АРХЕОЛОГІЯ**

Освітня програма «Історія та археологія»

2024 – 2025 навчальний рік

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

Протокол № 1 від «31» серпня_2024 року.

Розробник: О.Є. Черненко, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України, археології та краєзнавчої роботи Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Мова навчання – українська.

Мета навчальної дисципліни

Система знань щодо міста як історико-культурного явища та об'єкту археологічних досліджень; ознайомлення з методикою археологічних досліджень матеріальних свідчень функціонування міста як відображення культури його населення.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість годин:	90	90
- лекції	20	20
- практичні / семінарські	20	20
- лабораторні	-	-
- індивідуальні завдання	-	-
- самостійна робота	50	50

Статус навчальної дисципліни обов'язкова

Передумови для вивчення дисципліни

Для результативного опанування знаннями, вміннями, навичками при вивченні даної дисципліни студент повинен мати базові знання з археології, методики археологічних досліджень, історії України та Всесвітньої історії

Очікувані результати навчання

У процесі вивчення дисципліни передбачається формування у студентів наступних *компетентностей*:

ЗК 1. Здатність формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК 2. Здатність до системного наукового мислення для здійснення дослідницької діяльності на основі власного наукового досвіду та світогляду.

ЗК 3. Здатність до вирішення актуальної наукової проблеми шляхом аналізу наявного наукового доробку та створення нових знань та методів для її розв'язання.

ЗК 4. Здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї, формулювати та експериментально перевіряти наукові

гіпотези, планувати, розробляти та реалізовувати дослідницькі та інноваційні проекти і програми.

ЗК 6. Здатність до використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, комп'ютерних засобів та програм для реалізації своєї дослідницької діяльності.

ЗК 8. Здатність до неупередженого сприйняття та аналізу існуючих наукових ідей та концепцій, об'єктивної оцінки власних наукових здобутків, до критичності і самокритичності.

ЗК 9. Здатність до саморозвитку та самовдосконалення.

ФК 1. Володіння найбільш передовими, концептуальними та методологічними знаннями за спеціальністю.

ФК 2. Здатність до пошуку, отримання доступу до джерел інформації шляхом використання облікової документації архіву та музею, бібліотечного каталогу, новітніх ІКТ-ресурсів для формування джерельної бази дисертаційного дослідження.

ФК 3. Здатність до критично-оцінювального ставлення до різних типів історичних та археологічних джерел, їхнього широкого використання для написання дисертаційного дослідження.

ФК 4. Здатність інтерпретувати результати наявних наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення.

ФК 5. Здатність до опанування наукової термінології, вільного оперування нею у власній науковій діяльності.

ФК 6. Здатність до використання сучасних методів та методологічних практик історичного та археологічного досліджень для комплексного вивчення дослідницького об'єкту та максимальної реконструкції відповідного історичного зрізу.

ФК 9. Здатність до постановки та вирішення нових проблем в галузі історії та археології, запровадження результатів інноваційної діяльності до наукового обігу та їх широкої популяризації.

Навчальна дисципліна сприятиме досягненню таких **програмих результатів навчання**:

ПРН 1. Побудова власного наукового світобачення та дослідницького поля на основі сучасної історичної парадигми, загальнолюдських цінностей, базових принципів функціонування світової наукової спільноти.

ПРН 2. Досконале знання сфери досліджуваного та широкого загальноісторичного контексту, історіографічної та джерелознавчої бази, модерних наукових теорій і концепцій зі спеціальності історія та археологія, використання вітчизняного і зарубіжного наукового досвіду і доробку.

ПРН 3. Здатність генерувати нові ідеї, формувати нові знання, формулювати нові історичні завдання для розширення меж дослідницької діяльності, вміння розробляти і реалізовувати інноваційні проекти і програми для визначення нових пріоритетних напрямків розвитку історичної науки.

ПРН 5. Навички наукового пошуку джерел різного типу, їхнього всебічного аналізу, визначення достовірності, інформативності, унікальності шляхом застосування сучасних методів і засобів дослідження.

ПРН 8. Досконале вміння використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології та програмні продукти на всіх етапах наукового дослідження, створювати якісні презентації, ефективно застосовувати мультимедійні технології, програмне забезпечення для виконання наукових завдань.

ПРН 12. Навички організації практичного вирішення питань збереження історичної пам'яті та охорони матеріальної й духовної культурно-історичної спадщини України.

ПРН 13. Здатність працювати у форматі міждисциплінарних наукових досліджень, використовувати інструменти і методи інших гуманітарних і природничих наук.

ПРН 14. Знання структури наукової галузі зі спеціальності історія та археологія, вищої освіти в Україні і світі, специфіки та етики професійної діяльності, базових принципів наукової комунікації; вміння використовувати законодавче та нормативно-правове забезпечення наукової діяльності та вищої освіти.

ПРН 15. Здатність до невинного саморозвитку на основі сформованого наукового світогляду вченого-дослідника, новатора, просвітника, потреба нових знань, наукової комунікації, навчання упродовж всього життя.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна/заочна форма			
	Разом	У тому числі		
		л	пр	срс
Змістовий модуль 1. Археологічне музейництво в Україні та світі				
Тема 1. Археологічні музеї та археологія у музеї	10	2	2	6
Тема 2. Археологічне музейництво: досвід та перспективи розвитку	10	2	2	6
Тема 3. Археологічне музейництво в Україні від часу становлення до сьогодення	10	2	2	6
Усього за модуль 1	30	6	6	18

Змістовий модуль 2. Археологічні матеріали у музейних зібраннях: проблеми формування колекцій, їх обліку та збереження				
Тема 4. Методика та практика формування археологічного зібрання музейного фонду	10	4	4	2
Тема 5. Облік, збереження, науковий опис та вивчення археологічних матеріалів музейного фонду	10	2	2	6
Тема 6. Реставрація археологічних матеріалів у практиці роботи музеїв	10	2	2	6
Усього за модуль 2	30	8	8	14
Змістовий модуль 3. Археологічні матеріали в експозиційній роботі музеїв				
Тема 7. Археологічні матеріали в експозиційній роботі: теорія та практика використання	6	2	2	2
Тема 8. Методика експонування нерухомих об'єктів археологічної спадщини	6	2	2	2
Тема 9. Методика експонування об'єктів археологічної спадщини	8	4	4	
Тема 10. Методика та практика використання археологічних експозицій в освітній та виховній роботі	10	2	4	4
Усього за модуль 3	30	10	12	8
Разом	90	20	20	50

Форми та методи контролю навчальних досягнень

Поточний контроль: робота на лекційному занятті, робота на практичному занятті, самостійна робота

Підсумковий контроль: залік.

Розподіл балів за темами

ЗМ№1	ЗМ№2		ЗМ№3	ЗМ№4	ЗМ№5		ЗМ6		ЗМ7	Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	
5	10	15	10	10	10	10	10	10	10	100

Критерії оцінювання результатів навчання

а) робота на практичному занятті

Усна відповідь, доповідь, виконання завдань

на практичному занятті до 10 балів

Активність (доповнення, запитання) до 2 балів

б) самостійна робота до 30 балів

в) модульна контрольна робота (тестове завдання) до 10 балів

г) творча робота до 30 балів

Робота на практичному занятті оцінюється за такими критеріями:

10 балів – здобувач вищої освіти у повному обсязі опрацював програмовий матеріал (основну і додаткову літературу), має глибокі та систематичні знання, упевнено оперує відповідною термінологією, робить аргументовані висновки, може аналізувати історичну інформацію, здатний сформулювати та висловити власну оцінку історичних явищ.

8-9 балів– здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури), узагальнює окремі факти та формулює нескладні висновки, може дати порівняльну характеристику історичних явищ; самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки на підставі використання набутих знань; знайомий з відповідною термінологією.

6-7 балів – здобувач вищої освіти загалом самостійно відтворює програмовий матеріал, може дати стисло характеристику питання, в цілому вірно розуміє історичні терміни, але викладення матеріалу несамостійне, відсутня чітка структура та логічна послідовність, є певні неточності, висновки слабко аргументовані.

4-5 балів – здобувач вищої освіти за допомогою викладача може дати неповну, неточну відповідь що містить помилки у термінології та фактажі.

1-3 бали – здобувач вищої освіти має приблизне уявлення щодо матеріалу котрий розглядається на занятті, не розуміє його зміст, може сказати кілька речень по суті, згадати деякі терміни та факти.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
83 – 89	B	добре	
75 – 82	C		
68 – 74	D	задовільно	
60 – 67	E		
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Матеріально-технічне забезпечення

Навчальна аудиторія, настінна дошка, мультимедійний проектор, ноутбук або комп'ютер.

Рекомендовані інформаційні джерела

Законодавчі акти та положення, що регламентують діяльність музеїв у галузі археології:

1. Закон України «Про музеї та музейну справу».
2. Закон України «Про охорону культурної спадщини».
3. Закон України «Про охорону археологічної спадщини».
4. «Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (переглянута)» (ETS N 143) ратифікована 10.12.2003.
5. Інструкція з організації обліку музейних предметів.
6. Положення про Музейний фонд України.
7. Положення про фондово-закупівельну комісію музею.
8. Порядок занесення унікальних пам'яток Музейного фонду України до Державного реєстру національного культурного надбання.

Основна література

9. Археологічні матеріали: методика польових досліджень, камеральна обробка, науковий опис, облік та зберігання. Методичні рекомендації. Біла Церква, 2017.
10. Вайдахер Ф. Загальна музеологія. Львів, 2005.
11. Велика Л. П. Музейне експозиційне мистецтво. Харків, 2000.

12. Курило О.Ю. Нариси розвитку археології в музеях України: історія, дослідники, меценати. Київ, 2002.
13. Мезенцева Г.Г. Музеєзнавство. Київ, 1986.
14. Методичні рекомендації з деяких питань художнього оформлення музейної експозиції. Донецьк, 2003.
15. Мінжулін О. Реставрація творів з металу. Київ, 1998.
16. Мінжуліна Т. Дослідження й реставрація музейного текстилю. Київ, 2005
17. Науково-фондова робота в музеї. Методичні рекомендації. Луцьк, 2010
18. Пуголовок Ю., Котенко В., Єфанова С. Обробка кераміки в польових та камеральних умовах (методичні рекомендації). Опішне, 2017.
19. Рутинський М. Й., Стецюк О. В. Музеєзнавство. Київ, 2008.
20. Черненко О.Є. Археологічна колекція Чернігівського історичного музею (1896-1948). Чернігів, 2007.
21. Шевченко В.В. Музеєзнавство: навчальний посібник для дистанційного навчання. Київ, 2007.
22. Яненко А. Історія музейної археології УСРР (1919-1934). Київ, 2016.
23. Якубович В.І. Музеєзнавство. Кам'янець-Подільській, 2006.
24. David Dean. Museum Exhibition. Theory and Practice. London and New York, 1994, 1996.

Допоміжна література

25. Археологія, музеєзнавство, пам'яткознавство: освітній та дослідницький аспекти. Збірка наукових статей. Київ, 2019.
26. Брич М.Т. Архітектурно-просторова організація музеїв під відкритим небом в Україні. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури. Львів, 2020.
27. Барановська Н. Експозиційна робота у діяльності музею. *Історико-культурні студії*. 2015. Вип. 2, №1, с. 13-17.
28. Велика Л.П. Роль образної побудови експозиції у системі музейної комунікації (аспект розбудови української школи музеєтворення). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства. Харків, 2000.
29. Кодекс етики професійного археолога. *Археологія*. 2006. № 4. С. 105–107.
30. Кодекс музейної етики від ICOM // Наукові записки Державного Природничого музею. Львів, 2007. Випуск № 23. С. 3–16.
31. Мезенцева Г.Г. Музеєзнавство. Київ, 1986.
32. Музей: Менеджмент і освітня діяльність. Львів, 2009.
33. Переміщення культурних цінностей через державний кордон та їх реституція як складова частина позитивного іміджу України. *Проблеми збереження музейної та архівної спадщини в сучасній Україні в контексті втрат Львівського архіву: допом. матеріали до «круглого столу»*. Київ, 2005. С. 108–112

34. Речі і час: експонати Археологічного музею. Каталог. Київ, 2021.
35. Ревенок Н. Наукова реставрація творів декоративно-ужиткового мистецтва в системі вищої освіти. *Українська академія мистецтва*. 2021. №30. С. 92-106.
36. Самойленко, І. Польові археологічні колекції як основа музейного зібрання (на прикладі музею Херсонського державного університету). *Scriptorium nostrum*. 2015. № 1-2. С. 99-106.
37. Смирний Д.В. Нові засоби дизайну у середовищі музейних комплексів. *Дизайн. Архітектура. Образотворче мистецтво. Археологія*. Полтава, 2007. Вип. 4.
38. Супруненко О.Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України (Лубенський музей К.М.Скаржинської). Київ–Полтава: Археологія, 2000.
39. Стрельник М. Пам'ятки культури Київської Русі в експозиції національного музею історії України. *Історія в школах України*. 2003. № 6.
40. Федорова Л.Д. Становлення і розвиток музеїв історії міст України (XIX—XX ст.). Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата істор. наук. Київ, 1994
41. Chowaniec R. Dzieciństwo archeologiczne w Polsce. Formy edukacji i popularyzacji. Warszawa, 2010.
42. Національний науково-дослідний реставраційний центр України - Збереження. Дослідження. Реставрація. URL: restorer.kiev.ua